

VIPERA AMMODYTES IN DE NATUUR EN IN GEVANGENSCHAP.

Door: Pedro Janssen, Whistlerstraat 2, 5801 VJ Venray.

Inhoud: Inleiding - *Vipera ammodytes* in zijn natuurlijke omgeving - Kenmerken - Mijn eigen *Vipera ammodytes* - De terraria - Tot slot - Summary - Literatuur.

INLEIDING

Het genus *Vipera*, dat verspreid is over bijna geheel Europa, zuid en midden Azië en het noordoosten van Afrika, omvat 12 soorten en 35 ondersoorten. De maximale lengte van de soorten loopt uiteen: van 40 cm (*Vipera ursinii*) tot 200 cm (*Vipera russelli*). Haast alle adders zijn zwaargebouwde dieren met een korte staart. De kop is in de regel driehoekig en duidelijk van de hals gescheiden. De ogen zijn klein en hebben een verticale spleetpupil. De rugschubben zijn gekield en enkele van de kopschubben vormen bij twee soorten een hoornetje op de snuit. Welnu, over één van die twee soorten wil ik het gaan hebben, namelijk *Vipera ammodytes*.

VIPERA AMMODYTES IN ZIJN NATUURLIJKE OMGEVING

Vipera ammodytes komt voor in de volgende gebieden: Balkan-schiereiland, noordwaarts tot in noordoost Italië, zuid Oostenrijk en zuid Roemenië, zuidwaarts tot in de Peloponnesos en op de Cycladen, oostwaarts tot in de Kaukasus, Turkije, noordwest Syrië en noord Libanon (zie fig. 1). Deze slang komt in vele biotopen voor, maar wordt toch het meest gevonden op droge, rotsachtige hellingen, die begroeid zijn met gras en andere vegetatie, met een goede ligging t.o.v. de zon.

Vipera ammodytes, te Virpazar, Joegoslavië.

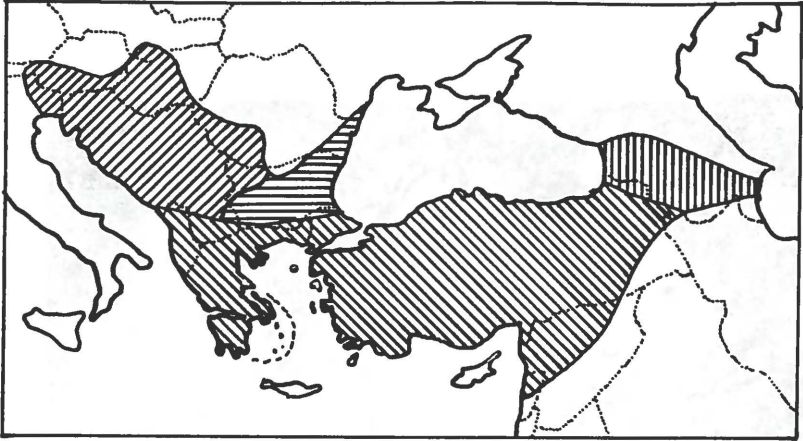

Fig. 1. Verspreidingsgebied van *Vipera ammodytes*.

 V. a. ammodytes

 V. a. meridionalis

 V. a. montandoni

 V. a. transcaucasiana

Deze slangen klimmen ook in struiken, maar dat is dan meestal alleen om de zon op te zoeken.

's Zomers is het in de gebieden waar *Vipera ammodytes* voorkomt overdag 30 à 35°C, 's nachts koelt het dan af tot circa 20°C. 's Winters houden deze dieren een winterslaap, waarbij ze soms met tientallen in holen onder de grond worden aangetroffen. De luchtvochtigheid bedraagt overdag in de zomer circa 50%, terwijl deze 's morgensvroeg opgelopen is tot circa 60%, met dauw op de bodem. In de natuur is *Vipera ammodytes* een trage, onverstoorbare slang, die niet erg opvliegend van aard is. Maar het blijft natuurlijk oppassen, omdat het ene dier nu eenmaal agressiever is dan het andere, want elk jaar sterven er nog mensen in afgelegen gebieden door de beet van deze dieren.

Deze addersoort voedt zich in het wild met kleine zoogdieren, vogels en hagedissen. Het schijnt dat juveniele dieren ook geleedpotigen eten, zoals blijkt uit een artikel van Clark (1967).

KENMERKEN

Het opvallendste aan *Vipera ammodytes* is natuurlijk het met schildjes bedekte uitsteeksel op de snuit (zie fig. 2). Verder ziet men bij deze dieren een sterk opvallende donkere zigzagstreep (of donkere vlekken in de vorm van een zigzagstreep); deze valt bij de

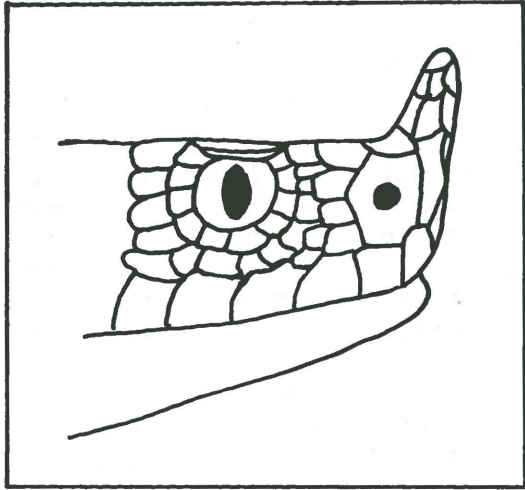

fig. 2. Kopschubben van *Vipera ammodytes*.

mannelijkes meestal duidelijker op dan bij de vrouwtjes. De kleur van *Vipera ammodytes* is zeer variabel; individuele verschillen gaan van steenrood tot lichtgrijs en er komen zelfs gelige dieren voor. De onderzijde van het lichaam is meestal rozig met kleine zwarte vlekken.

Vipera ammodytes wordt in vier ondersoorten verdeeld: *V. a. ammodytes*, *V. a. montandoni*, *V. a. meridionalis* en *V. a. transcaucasiana*. Het verschil tussen deze vier ondersoorten is zeer moeilijk te herkennen. Daar dit niet in enkele regels te vertellen is ga ik er ook niet dieper op in. Het verschil tussen een mannetje en een vrouwtje is niet moeilijk te zien. De mannetjes hebben een

veel langere staart dan de vrouwtjes en zijn over het algemeen veel slanker. Verder zijn de mannetjes over het algemeen veel opvallender van kleur en tekening.

Rest mij nog te vertellen dat deze slangen meestal niet langer worden dan 80 cm, hoewel er uitzonderingen van 100 cm bekend zijn.

MIJN EIGEN *VIPERA AMMODYTES*

Sinds geruime tijd bezit ik twee paartjes *Vipera ammodytes*. Het eerste paartje bezit ik circa 1½ jaar. Het vrouwtje hiervan is ongeveer 70 cm lang, weegt 370 gram en is donker oranjerood van kleur. Het mannetje is ongeveer 80 cm lang, weegt 330 gram en is donker steenrood van kleur.

Het tweede paartje bezit ik circa 1½ jaar. Het vrouwtje hiervan is ongeveer 85 cm lang, weegt 400 gram en is licht oranjerood van kleur. het mannetje is ongeveer 70 cm lang, weegt 220 gram en is donker steenrood van kleur.

Ter aanvulling wil ik nog vertellen dat ik sinds kort een derde paartje in mijn bezit heb. Deze dieren zijn grijs van kleur.

Het mannetje van het tweede paartje is als halfwas dier van ongeveer een half jaar oud gevangen op een eiland in de rivier de Bojana in het grensgebied van Albanië en Joegoslavië in 1977. De drie andere dieren zijn jongen van een vrouwtje dat in verwachting was toen het ook op dat eiland in de Bojana in 1977 gevangen werd.

De slangen zijn alle goede eters, behalve tijdens de wintermaanden, want dan vasten de dieren geruime tijd. Normaal krijgen de dieren om de twee weken een muis aangeboden. 's Winters krijgen ze evengoed muizen aangeboden, dus als ze willen eten dan kunnen ze dat.

Eénmaal in de maand wordt de muis met vitamine A+D ingestreken en wordt ook vitamine E bijgevoegd.

Zoals de meesten van U wel zullen weten is *Vipera ammodytes* een solenoglyfe gifslang; de giftanden hebben een kanaal als van een injectienaald en kunnen uit- en ingeklapt worden. De muizen die gebeten worden vallen meestal gelijk neer. Het duurt dan even voordat de slang de muis opgespoord heeft en van die tijd maak ik als dat nodig is gebruik om de muis in te spuiten met een medicijn tegen wormen als dit uit een ontlastingsonderzoek is gebleken. Daarna leg ik de muis terug en deze wordt dan altijd nog opgegeten. Voor het geval dat ik gebeten zou worden door één van mijn gifslangen heb ik altijd tegengif in huis.

Eén van mijn grootste wensen is om met deze slangen te kweken. Paringen heb ik in ieder geval al waargenomen bij beide paartjes in de herfst van 1980. Omdat de vrouwtjes het vermogen hebben om sperma lange tijd in haar lichaam te bewaren, hoop ik dat er dit jaar nog jongen geboren zullen worden. Deze slangensoort is overigens ovovivipaar, hetgeen wil zeggen dat de jongen in een eivlies geboren worden, waar ze direkt uitkruipen.

DE TERRARIA

Beide paartjes zitten in aparte terraria, die volgens het zelfde principe gebouwd zijn. De grootte van deze terraria is 80 cm lang, 35 cm breed en 35 cm hoog. De terraria zijn vervaardigd van spaanplaat, met als versteviging vurenhouten balkjes. het dak is vervaardigd van geperforeerd hardboardplaat. De wanden zijn lichtbruin geverfd met lijnolie, terwijl de bodemplaat wit gelakt is.

De terraria kunnen worden geopend d.m.v twee schuifruit en een deurtje aan de voorzijde. Voor de veiligheid is er een zuignapje (van bijvoorbeeld een aquariumthermometer) op één van de schuifruit geplakt, zodat de slangen deze niet van binnen open kunnen maken.

De terraria zijn zeer hygiënisch ingericht. De kale bodemplaat zorgt ervoor dat de ontlasting gemakkelijk en snel kan worden weggenomen. De op elkaar gestapelde plateau's van berkenhout (zie fig. 3) zorgen er voor dat er altijd een plaats is waar de dieren zich extra kunnen warmen (boven de plateau's hangt een gloeilamp). Ze zorgen er verder voor dat de slangen niet altijd op de bodem hoeven te liggen. Verder zijn er in het terrarium enkele grote stenen, een klimtak en een omgekeerde bloempot met een gat er in. Een klein bakje met water dient als drinkgelegenheid. Dit water wordt om de twee dagen ververs.

De luchttemperatuur is 's zomers circa 29°C. Onder de lamp op de plateau's is het circa 34°C. De temperatuur in het terrarium wordt verkregen door een kleine gloeilamp van 40 Watt. De gloeilampen van de terraria zijn aangesloten op een dimmer. Een half uur voordat de lichten uitgaan zet ik ze zachter, zodat het voor de dieren lijkt alsof de nacht in gaat vallen. 's Nachts is de temperatuur

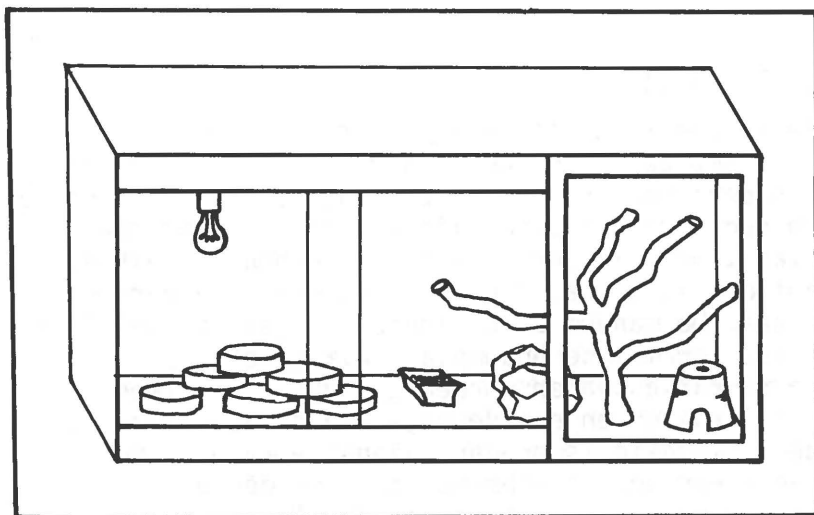

Fig. 3. Terrarium voor *Vipera ammodytes*.

ongeveer 22°C. Overdag krijgen de dieren ook licht van buiten, namelijk van een raam dat zich schuin tegenover de terraria bevindt.

De luchtvochtigheid is overdag circa 45% en 's nachts circa 50%. Eénmaal in de week wordt met een handsproeier het terrarium lichtelijk nat gemaakt. Dit gebeurt vlak voordat de lichten uitgaan.

's Winters is er voor de dieren een soort winterrust. Normaal zijn 's zomers de lichten aan van 7 uur 's ochtends tot half 10 's avonds, maar in de eerste week van oktober begin ik de lengte van het licht geleidelijk "af te bouwen" tot eind december. Dan zijn de lichten nog maar aan van 8 uur 's morgens tot 7 uur 's avonds en is de temperatuur overdag verlaagd tot circa 24°C en 's nachts tot circa 20°C. Dit blijft zo tot begin februari. Daarna bouw ik de lichtlengte weer op.

Als ik de dieren uit het terrarium moet halen doe ik dit alleen maar met de bekende vanghaken (zie fig. 4).

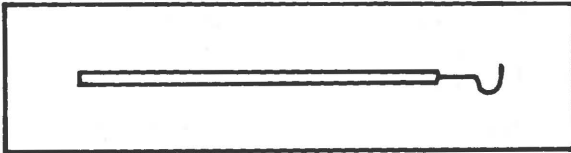

Fig. 4. Vanghaak voor gifslangen.

TOT SLOT

Naar mijn mening is *Vipera ammodytes* een niet moeilijk te houden gifslang, als men maar een paar factoren goed in de gaten houdt: temperatuur, luchtvochtigheid en hygiëne. Dat er met *Vipera*-soorten goed te kweken is, blijkt uit het feit dat er in Nederland al enkele malen met *Vipera aspis* gekweekt is en er in België en Duitsland met nog andere soorten wordt gekweekt.

SUMMARY

Vipera ammodytes in nature and in captivity.

Vipera ammodytes, a poisonous snake, is to be found in the south-eastern part of Europe, and south-western Asia. Its favourite habitat is a sunny mountain-slope covered with rocks and some vegetation.

It has been proved that *Vipera ammodytes* can be kept alive far away from their normal habitat in artificial living accommodations.

Two pairs of *Vipera ammodytes* have been thriving now in captivity for one and a half years. The terraria are kept in very sanitary and practical conditions. Matings were observed in autumn 1980.

LITERATUUR

Arnold, E.N. & J.A. Burton, 1978. A Field Guide to the Reptiles and Amphibians of Britain and Europe. Collins, London. pp. 1-272.

Clark, Richard J., 1967. Centipede in stomach of young *Vipera ammodytes meridionalis*. Copeia, 1967 (1): 224.

Diesener, Günther, 1979. Die Hornotter, *Vipera ammodytes*. Herpetofauna (Ludwigsburg), Vol. 1 (2): 20-23.

Kratzer, Henri, 1968. Zur Fortpflanzung von *Vipera lebetina mauritanica*. DATZ, Vol. 21 (12): 380-382.

Steward, J.W., 1971. The Snakes of Europe. David & Charles, Newton Abbot. pp. 1-238.

Noot van de redactie: Graag willen wij wijzen op de bijzondere verantwoordelijkheid van gifslangenhouders jegens "derden", zoals huisgenoten en bu-

ren, maar ook jegens de houders van uitsluitend ongevaarlijke reptielen.

Zelfs een "goed afgelopen" ongeluk met een gifslang kan de publieke opinie en uiteindelijk de overheid vijandig doen staan tegenover elke vorm van slangen-houden.

In verband daarmee willen wij waarschuwen tegen het gebruik van schuifruiten met hun haast onvermijdelijke kieren. Vooral bij terraria met volwassen levendbarende (gif)slangen kan dit tot ongewenste situaties leiden. De soms volstrekt onverwachte geboorte van bijvoorbeeld minuscule addertjes maakt de constructie noodzakelijk van daartoe geschikte en dus vooraf weloverdachte terraria, eventueel voorzien van zéér speciale schuifruiten.